

Анотація

У статті розглядається проблема шляхів, методів та засобів формування педагогічної креативності майбутніх фахівців індивідуального навчання й виховання – гувернерів – у процесі професійної підготовки у ВНЗ.

Аннотация

В статье рассматривается проблема путей, методов и способов формирования педагогической креативности будущих специалистов индивидуального обучения и воспитания – гувернеров – в процессе обучения в высшем учебном заведении.

Summary

The article focuses on proving The problem of the ways, methods and means of formation of pedagogical creativity of future professionals of individual training and education - tutors - in teaching in higher education.

Ключові слова: гувернер, педагогічна креативність, професійно-педагогічна діяльність, педагогічно-креативне середовище, інтерактивна технологія.

Ключевые слова: гувернер, педагогическая креативность, профессионально-педагогическая деятельность, педагогически-креативная среда, интерактивная технология.

Key words: gouverner, pedagogical creativity, vocational and educational activities, pedagogically-creative environment, interactive technology.

Подано до редакції 13.03.13.

УДК 378. 6. 001.85:78

©2013

Козій О.М.

ЕВРИСТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ОБРАЗНО-ІНТОНАЦІЙНИХ НАВИЧОК У СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Вимоги часу і сучасна освітня парадигма спричинили нові напрямки педагогічних досліджень, а також потреби в суттєвому оновленні сталих наукових проблем, що розвинулись протягом останніх декількох десятиліть. На авансцену сьогодення виходить високоосвічена і висококультурна особистість, професійний авторитет якої безпосередньо залежить від комплексу здібностей, ядром яким виступає її креативний потенціал. Потреба українського суспільства в генерації учителів і викладачів нового типу, кваліфікованих, мобільних спеціалістах, конкурентоспроможних фахівцях, здатних як до творчого саморозвитку, так і спроможних створювати цікаві форми евристично спрямованого навчання, зацікавлювати учнів і студентську молодь інноваційними інформаційно-комунікативними технологіями. Такі тенденції сучасної освіти, що ґрунтуються на надбаннях національної освітньо-культурної спадщини забезпечують плавну інтеграцію вищої освіти України і її кращих представників у європейський освітній простір. У цьому контексті актуалізується призначення учителя музики як носія, пропагандиста, продовжувача і примножувача національних культурних традицій, а також учителя-новатора здатного творчо переосмислювати, модернізувати традиційні методики етновиховання і етнопедагогіки, відносно сучасних вимог, і презентувати їх, з урахування попиту аудиторії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... дав змогу виокремити пакет нормативних документів та відповідних концептуальних положень в галузі мистецької освіти, в яких наголошується на важливості розвитку творчих здібностей особистості суб'єкта освіти, як генератора інших властивостей і здібностей, на яких вони базуються. Основні положення щодо забезпечення якості освіти і вимоги до випускників вищих навчальних закладів висвітлені в наступних директивних документах: "Законі України про освіту", Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття), Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті та ін.; концепції сучасної філософії освіти України (В. Андрущенко, В. Лутай та ін.) [1, 2]; теоретико-методологічних засадах професійно-художньої майстерності (І. Зязюн, Н. Гузій, А. Козир та ін.) [5, 6]; методологічних засадах мистецької освіти (Е. Абдуллін, Г. Падалка, О. Рудницька, В. Шульгіна, О. Щолокова та ін.), теоретичних та методичних засадах професійного становлення майбутніх учителів мистецьких дисциплін (В. Орлов, О. Отич та ін.) [8], педагогічних основах формування духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва (О. Олексюк, М. Ткач та ін.).

Формування цілей статті... Тому метою даної статті є висвітлення найбільш прогресивного і ефективного евристичного напрямку формування творчих здібностей у студентів педагогічних коледжів, зокрема образно-інтонаційних навичок у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін як важливого компонента художньо-емоційного відтворення композиторського задуму. Показ вокально-хорового твору на заняттях з диригування передбачає не тільки мануально-графічне його представлення, а й вокально-емоційне, що в узагальненому вигляді відноситься до художнього трактування і відтворення музичного твору. Тому дуже важливо сформулювати в студента-музиканта психологічну установку на художньо-комплексне виконання

музичного твору де чисте інтонування і емоційно-образне виконання створюють ансамбль засобів музичної виразності, допомагають краще зрозуміти його зміст, а оточуючим цілісно сприймати твір музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу дослідження... Останнім часом у прогресивних теоріях навчання знайшов своє застосування метод давньогрецького філософа і педагога Сократа (469-399 рр. до н.е.), який отримав назву сократівського або евристичного. Назва евристичний метод походить від поняття евристика (від грец. *heurisko* – знаходжу, відкриваю – метод чи методологічна дисципліна, предметом якої є вирішення проблем в умовах невизначеності). Розкриваючи сутність цього методу А. Хуторський пише: “Евристичний метод передбачає народження знань замість їх “передачі”. ...Пізнання, за Сократом, – це пригадування, організоване спеціальним образом, а це означає, що в людині потенційно зберігається все те, що він прагне пізнати. Цей процес в даному смислі здійснює переведення знань людини зі схованого стану в явне” [9, с. 538, 539]. Суть цього методу полягає в тому, що завдяки спеціально створеним умовам творчого співробітництва, в процесі навчального діалогу та пошуку відкриття нового, поміж викладачем і студентом виникає спільність думок відносно трактування і засобів виразності певного музичного твору, утворюючи внутрішній і зовнішній критерій його розуміння і відтворення.

У даній статті нам би хотілось зупинитися саме на віднайдені відповідної до задуму автора твору образно-інтонаційній стороні його виконання та пов'язаних з ним формуванні відповідних навичок.

В основу евристичного напрямку навчання покладений головний принцип модульно-ейдетичної організації вокального навчання (від лат. *modulus* – міра і грец. *eidos* – образ, форма, суть, вид, вигляд). Даний принцип завдяки своїй біфункціональності дає можливість використовувати навчальний модуль як досить самостійну змістовно насичену частину будь-якого розділу знань, у якій ейдос віддзеркалює образний принцип сприйняття навчальної інформації, зберігаючи довготривалий час після зникнення їх з поля зору раніше сприйняті образи об'єктів і відтворюючи їх. Це сприяє формуванню образної пам'яті та пов'язаного з нею чуттєвого досвіду, що здійснюється в умовах тематичного (модульного) розміщення матеріалу, має певні цілі і завдання навчання. Цей принцип найбільш притаманний для музичних видів діяльності всього музично-освітнього комплексу як вид художньо образного сприймання музичних творів, що вважається універсальною формою мислення в мистецтві і типом образної думки, яка формується за законами художнього співставлення різних явищ, внаслідок чого вона отримує більш високий рівень знань і можливість перенесення їх в інші сфери життєдіяльності. “Образ завжди поєднує, на перший погляд, те, що не можна з'єднати і завдяки цьому розкриває якісь до цього невідомі сторони і відносини між реальними речами” [3, с. 154-155].

Проблемі професійної спрямованості у викладанні музичних дисциплін присвячено низку праць, які розкривають специфіку та вимоги підготовки спеціалістів на музично-педагогічних факультетах (Л. Воеводіна, Л. Горюнова, Л. Коваль, А. Козир, В. Крицький, Л. Масол, О. Олексюк, В. Орлов, О. Отич, О. Ростовський, О. Рудницька, Г. Падалка, О. Щолокова, В. Шульгіна та ін.).

У професійній підготовці майбутнього вчителя музики значне місце посідає вокально-методична підготовка, яка ґрунтується на використанні досягнень в області психології, педагогіки, акустики, фоніатрії та інших сумісних з вокальним мистецтвом наук. Так, проблема вокального навчання ґрунтовно досліджувалась в різних напрямках: фізіології та постановки голосу (Д. Аспелунд, Л. Дмитрієв, А. Єгоров, Ф. Засідателів, І. Левідов, М. Микиша, В. Морозов, Л. Работнов, М. Фомічів та ін.); біофізичних, фізіологічних і акустичних явищ, пов'язаних з співацьким голосом (М. Грачова, А. Єгоров, Д. Люш, В. Морозов, Р. Юсон, Ю. Юцевич та ін.); проблемам практичної фоніатрії, діагностики, патології та профілактиці захворювань голосового апарату (Ф. Заседателев, К. Злобін, Л. Зорицький, Н. Лебедева, І. Левідов, Д. Люш, Е. Малютін, В. Морозов, Л. Работнов, В. і Л. Триноси та ін.).

Психологічний аспект сучасного бачення формування музично-інтонаційного мислення розкрито в дослідженнях: В. Медушевського, Є. Назайкінського, О. Спілоті та ін.; розвитку та формуванню співацьких здібностей (В. Антонюк, Л. Василенко, Л. Дмитрієв, В. Ємельянов, О. Стахевич, П. Троніна, А. Менабені, Г. Стасько, Ю. Юцевич, О. Прядко та ін.), умов та принципів створення чистої інтонації (Н. Гарбузов, І. Добриніна Ю. Рагс та ін.).

Методичні засади вокального навчання досліджували: Цзинь Нань; чистоти хорового строю (П. Барановський, В. Краснощоків, Н. Романовський, К. Пігров, П. Чесноков та ін.); процесу вокальної творчості й творчої взаємодії суб'єктів навчання присвячені роботи: Н. Морозова, Вей Лімін, Чжай Хуань, Чжан Яньфен та ін.

Художній образ музики розкривається під час безпосереднього контакту з твором та засвоєння лунаючої інтонації через особливу музичну діяльність – “інтонування”. Але дослідження саме проблеми формування образно-інтонаційних навичок у студентів педагогічних коледжів науково-методичній літературі висвітлено недостатньо, що і спричинило вибір даної теми дослідження.

Аналіз наукової літератури з філософії, музичної психології, музичної педагогіки, фізіології, музикознавства дозволяє розкрити і підтвердити важливе значення розвитку вокально-інтонаційних (в цьому комплексі зокрема образно-інтонаційних) навичок у фаховій підготовці сучасного учителя музики. Музична педагогіка визнає, що

точне інтонування являється головним завданням навичок виконавства тому, що без точного інтонування не може бути зрозумілий художньо-образний задум композитора.

Але в контексті евристично спрямованого навчання, образно-інтонаційні навички виступають як автоматизоване вокально-емоційне підґрунтя, на основі якого можна відшукувати евристичні методи художньо-творчого виконання музичних творів.

Як відомо, ефективність суто вокальної діяльності залежить від якості, міцності та гнучкості вокально-інтонаційних навичок, оскільки вокальна підготовка майбутніх учителів музики відбувається в комплексі теоретичних і практичних знань, умінь та навичок.

Загалом під поняттям “навички” розуміють психічне новоутворення, завдяки якому індивід спроможний точно і швидко виконувати певні дії. У музичній педагогіці зазначений термін характеризується як дії, окремі компоненти яких в результаті повтору стали автоматизованими.

У філософській літературі навички визначають як “дії, які в результаті тривалого повторення стають автоматичними, тобто не потребують поелементної свідомої регуляції і контролю” З точки зору психології це психічне новоутворення підконтрольне свідомості й вироблене шляхом вправ, завдяки якому індивід спроможний виконувати певну дію раціонально, з належною точністю і швидкістю, без зайвих витрат фізичної та нервово-психологічної енергії.

Отже, навички – це цілком автоматизовані, інстинктивно-подібні компоненти вмінь, реалізовані на рівні несвідомого контролю.

Щодо “вокальних навичок” О. Прядко пропонує таке їх визначення: “Вокальні навички – це виконання вокальних дій, доведене до автоматизму, внаслідок багаторазового повторення”. Є. Назайкінський акцентує увагу на багатшаровості інтонації, яка підкорилася “психічній, мовній та культурній детермінації”, а саме в музиці “піднялася на художній рівень та поповнилася ще кількома шарами”. В. Москаленко визначає інтонування як “якість становлення музичної думки”, а саму інтонацію як “звукову реалію”.

Основою розвитку навичок інтонування мають бути як основні системи організації музично-звукового матеріалу, так і психологічні механізми, регулюючі процес інтонування. Сучасна методика музичного виховання розглядає інтонування в двох аспектах: з одного боку як спосіб осмислення і відтворення музики, а з другого – як один із засобів виховання і розвитку музичного слуху.

Під інтонуванням, в аспекті розвитку вокально-інтонаційних навичок, ми розуміємо не тільки точність відтворення висоти певного тону, але й емоційно-художню передачу змісту та характеру музики, мелодії в цілому. Процес інтонування проходить як творчий акт, в якому яскраво виражається індивідуальність і особистість інтонуючого співака-диригента, його психоемоційний стан і психологічні якості.

Тому найбільш ефективний шлях формування образно-інтонаційних навичок це паралельний співочо-дикційний і вокально-технічний розвиток голосу і використання евристичного методу співацького навчання в пошуках художньо-образного виконання твору.

Якщо знаходження істини за сократівсько-евристичним методом відбувається в процесі діалогу вчителя і учня, то стимуляцією так званого мисленневого “ворушіння”, пошуку в складових пам’яті необхідних знань скритих в людині, відбувається в процесі наведення вчителем навідних запитань. Аналіз античних діалогів зроблений А. Хуторським, які були викладені учнем Сократа – Платоном (427-347 рр. до н.е.), дозволив йому визначити наступні дидактичні елементи його системи евристичного навчання, які в узагальненому вигляді були взяті нами за основу:

- ❖ “іронія, що викриває учня, та й самого вчителя в незнанні;
- ❖ формулювання виникаючих протиріч або штучне створення таких для виявлення наявного незнання;
- ❖ індукція, що припускає сходження від часткових уявлень до загальних понять;
- ❖ конструювання дефініцій понять по напрямках від поверхових до більш глибоких їх визначень;
- ❖ пропозиція співрозмовникові на вибір двох і більш варіантів розв’язання проблеми, що виникла;
- ❖ залучення власного досвіду для підведення до вже відомої відповіді або, навпаки, для створення напруженості, в яку вчитель виявляється залучений з там же незнанням, що і його співрозмовник;
- ❖ рефлексія обговорення, що відбувається, повернення до вихідних передумов або суджень” [9, с. 558].

Музична педагогіка вже давно визнала, що точне інтонування є головним завданням формування навичок вокального виконавства тому, що без точного образного інтонування не може бути зрозумілий задум композитора. Співаки і хормейстери в своїй практичній та теоретичній діяльності приділяють постійну увагу осмисленому інтонуванню, пов’язуючи з ним як художні завдання, так і прийоми, спрямовані на відпрацювання навичок точного звуковидобування та звуковедення.

Висновки... Уміння синтезувати вокально-технічні навички у відповідності з образно-інтонаційними особливостями творів, що виконуються, набувається з досвідом і значно розширює творчі можливості як студента, так і викладача. Таким чином можна зазначити, що створення творчої атмосфери і комфортного, продуктивного навчального середовища, використання евристичних методів формування образно-інтонаційних

навичок у студентів педагогічних коледжів у процесі диригентсько-хорової підготовки, значно розширить розвиток креативних здібностей студентів, сформувати його образно-інтонаційні навички, допоможе відшукати нові інтерпретаційні грані розкриття художньо-образного змісту музичного твору.

Література

1. Андрущенко В.П. Мистецька освіта в системі формування педагога XXI століття / В. П. Андрущенко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова : зб. наук. праць. – Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти. – Вип. 1 (6). – К. : НПУ, 2004. – С. 3-5.
2. Андрущенко В.П. Болонський вектор Української педагогічної освіти / В.П.Андрущенко // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова : зб. наук. праць. – Серія 17. Теорія і практика навчання і виховання. – К. : НПУ, 2004. – Вип. I. – С. 3-9.
3. Борев Ю.Б. Общение с искусством / Юрий Борисович Борев // Эстетика. – Ростов н/Д. : “Феникс”, 2004. – С. 606-674.
4. Губерський Л. Культура. Ідеологія. Особистість : методологічно-світоглядний аналіз / Л. Губерський, В. Андрущенко, М. Михайличенко. – К. : Знання України, 2002. – 580 с.
5. Гузій Н.В. Педагогічний професіоналізм^о: історико-методологічні та теоретичні аспекти : монографія / Наталія Василівна Гузій. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. – 243 с.
6. Зязюн І.А. Інтеграційна функція культурної парадигми / І.А. Зязюн // Професійно-художня освіта України : зб. наук. праць / ред. кол. : І.А. Зязюн (голова), Н.М. Чепурна (заступники голови) та ін. – К. ; Черкаси : Видавництво “Черкаський ЦНТЕІ”, 2008. – Вип. V. – С. 3-13.
7. Маруфенко О.В. Формування вокально-слухових навичок майбутнього вчителя музики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Маруфенко Олена Вікторівна. – Суми, 2006. – 265 с.
8. Мистецтво у розвитку особистості : монографія / Н.Г. Ничкало, І.А. Зязюн, О.П. Рудницька, Л.В. Нечаєва та ін. ; за ред., передмова та післямова Н.Г. Ничкало. – Чернівці : Зелена Буковина, 2006. – 224 с.
9. Хуторской А.В. Современная дидактика : учеб. пособие. – 2-е изд. перераб. / А.В. Хуторской. – М. : Высш. шк., 2007. – 639 с.

Анотація

У статті розглядається проблема ефективного формування образно-інтонаційних навичок у студентів педагогічних коледжів засобами евристичного навчання.

Аннотация

В статье рассматривается проблема эффективного формирования образно-интонационных навыков средствами эвристического обучения.

Summary

In the article the problem of the effective forming is vividly intonation skills for the students of pedagogical colleges by facilities of heuristic.

Ключові слова: евристичне навчання, образно-інтонаційні навички.

Ключевые слова: эвристическое обучение, образно-интонационные навыки.

Key words: heuristic, vividly intonation skills.

Подано до редакції 29.03.13.

Рекомендовано до друку докт.пед.наук, проф.Куненко Л.О.

УДК 378: 004.658

©2013

Коржова М.М.

ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ ПРОЕКТУВАННЯ БАЗ ДАНИХ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Поняття “професіоналізм” є більш широким, ніж поняття “професійна компетентність”. Бути професіоналом – це не тільки знати, як робити, але й уміти ці знання реалізовувати, домагаючись необхідного результату.[4. с. 145]

В основі професійної діяльності педагога майже завжди як основна причина виявляється його низька професійна компетентність. У повсякденній мові компетентним називають знаючого, обізнаного, авторитетного в якій-небудь справі людини, за яким зізнається право виносити судження, приймати рішення, робити дії в даній сфері.

Професія інженера-педагога відноситься до складної групи професій, що функціонують одночасно у двох різномірних системах: “людина – людина”, “людина-техніка” і їхніх модифікацій. Вона ставиться до системи освіти та утворює у суспільстві педагогічну інтелігенцію [2. с. 148]. Тобто підготовка майбутніх інженерів-педагогів складається з технічної та педагогічної складових. Педагогічна складова має на увазі виконання навчальної, виховної і виробничо-технічної функції. Технічна складова – вивчення дисциплін, які майбутній інженер-педагог зможе викладати або застосовувати набуті ним знання та вміння в професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми... Загальнопедагогічні аспекти підготовки вчителів до інноваційної діяльності досліджуються в роботах Н.Анісімова,